

Molins de Sant Llorenç

Guardiola de Berguedà

Ubicació

Comarca:	Berguedà
Lloc/Adreça:	Al penya-segat de sota el monestir de Sant Llorenç i al costat de L'antic camí ral
Emplaçament	Al penya-segat del monestir de Sant Llorenç, al costat del camí ral de Sant Llorenç a Bagà . Gr. 4.2
Alçada:	734-774
Coordenades:	
Latitud:	42.23605
Longitud:	1.87511
UTM Est (X):	407184
UTM Nord (Y):	4676598

Classificació

Número de fitxa	08099-97
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Conjunt arquitectònic
Estil / època:	Medieval
Segle	XIII-XV
Estat de conservació	Dolent
Notes de conservació:	Malgrat que el 2002 i 2008 van ser estudiats i documentats per SPAL, actualment estan en un estat ruïnós ja que estan coberts de vegetació i runa. A l'interior del monestir s'exposa una maqueta que il·lustra el funcionament d'aquests molins
Protecció	Inexistent
Accés	Fàcil
Ús actual:	Sense ús
Titularitat	Privada
Titular:	08098A00900010
Autoria de la fitxa	Pere Cascante i Torrella
Data de registre de la fitxa:	dt., 08/08/2017 - 02:00

Descripció

Conjunt arquitectònic compost per les restes de tres antics molins fariners disposats en diferents nivells i sota el peny-segat on s'alça el monestir de Sant Llorenç. El primer molí es situa immediatament a sota de la terrassa on s'alça el cenobi i on existeix a la part de tramuntana, les restes d'una bassa de planta oval, construïda amb murs de pedra de poca alçada, unida amb argamassa de calç i disposat en filades més aviat regulars. Aquesta bassa segons David Galí (GALÍ F. D 2008:21) es deuria omplir amb l'aigua de la pluja i també amb l'aigua subterrània que s'hi escolava. Uns pocs metres per sota d'aquesta bassa existeix una estructura quadrangular, construïda amb aparell de maçoneria i cobert amb volta de canó. Presenta una acumulació abundant de concrecions calcàries i recolza sobre la roca natural, retallada en forma circular per encastar-hi algun tipus de rodet que feia moure el molí. Seguint uns vint metres per sota d'aquest element que s'ha descrit hi ha una fondalada excavada al terreny natural en forma oval que hauria correspost amb una segona bassa d'un altre molí amb un cup o pou circular i l'edifici del casal moliner situat sota seu. Aquesta estructura de planta rectangular i orientada en sentit est-oest està cobert amb volta de canó amb les dovelles disposades a plec de llibre i unides amb argamassa de calç. Presenta els indicis d'una obertura paredada coberta en arc rebaixat i les dovelles col·locades a sardinell a la part de ponent i un orifici o trapa rectangular a la volta. Sembla que corresponia amb el casal moliner d'un segon molí. Hom suposa que el tercer molí seria a Cal Frare.

Observacions:

Aquestes estructures van ser estudiades pel Servei del Patrimoni Arquitectònic de la Diputació el 2002 i 2008 arran de les obres d'intervenció arqueològica i de restauració del monestir. S'interpreta que corresponia amb un circuit hidràulic tancat que s'alimentava per aigua provient de l'equífer subterrani de sota el monestir i també de la pluja. Ambdós elements omplirien la bassa documentada a la part de ponent la qual estaria en part excavada al terreny natural i continguda per murs de pedra, units amb argamassa de calç amb revestiment hidràulic a la part interna i amb una forma oval. L'aigua acumulada en aquesta bassa i seguint els exemples més característics dels molins del "tipus A" segons Bolós i Nuet per mitjà d'un rec que deuria ser de fusta feia funcionar el primer molí que es situava immediatament a sota seu. El funcionament d'aquest primer molí, i possiblement de cronologia més antiga per l'aparell constructiu i sistema de funcionament, seria molt rudimentari i seguint els exemples dels molins pirinencs localitzats al Pirineu Català (Andorra, Valls d'Aneu). L'aigua del canal sortiria a pressió i faria moure el rodet (roda horitzontal amb unes pales que s'accionarien per l'acció de l'aigua). Aquest element aniria connectat a l'eix o arbre vertical faria accionar les moles de pedra de la part superior i de les que mitjançant el frec moldria el gra per a l'obtenció de la farina. L'aigua sobrant circularia mitjançant un canal de fusta o excavat a la roca natural fins a omplir una segona bassa situada uns 20 metres més avall. Aquesta segona bassa tindria en el seu extrem sud i seguint els exemples clàssics dels molins del tipus C segons Bolós, un cup o pou circular per on cauria l'aigua i faria moure els rodets i les moles d'un segon molí situat a sota seu i del que encara es conserva l'obrador. L'absència de concrecions calcàries a la construcció conservada, ens fa suposar que el carcavà seria a sota seu, en una cota soterrada i que el que ens és visible correspondria amb la sala de les moles. Finalment existiria un hipòtesis tercer molí a l'indret de cal Frare que funcionaria amb el mateix sistema que aquest segon i finalment abocaria l'aigua al Bastereny. Es tracta d'un sistema excepcional i únic de molins situats en cadena i bastits mitjançant l'aigua d'un equífer enlloc d'un riu.

Història

Una vegada estudiats i analitzats pels tècnics de SPAL (Servei del Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona) David Galí en va fer una hipòtesi a partir de les suposicions de Jordi Bolós i Masclans en el seu llibre dels molins fariners. Malgrat no en tinguem cap mena de documentació que ens parli d'aquestes estructures; a partir de les dades obtingudes en la intervenció arqueològica del 2002 a la bassa de dalt; sabem que al segle XVIII ja estava fora d'ús ja que es va utilitzar part del seu mur de contenció per construir un forn de teules per cobrir la façana de ponent. Per tant aquesta dada ens donaria a entendre que en aquest moment ja estava abandonat i que l'espai s'utilitzava per altres funcions i també com a hort de conreu. Galí també ens afirma que l'origen dels molins és a cavall del segle XIV i XV ja que la tècnica constructiva del segon molí (amb fragments de teula i maó als junts de les pedres) no és anterior al segle XIV. A més en els primers moments, el cenobi tenia una gran quantitat de molins repartits per territori ja que els documents del 1031 n'hi esmenten més d'una vintena. Amb la creació de la baronia de Pinós i l'establiment de la vila de Bagà el 1234 com a capital de les baronies provocà que aquests nous senyors adquirissin nous terrenys i també molins pertanyents a l'antic monestir de Sant Llorenç, que lentament va entrar en un procés de declivi. Aquest fet deuria ser el desencadenant a construir els molins esmentats molt a prop de l'abadia i de caràcter autosuficient. El terratrèmol de 1428 va acabar amb la destrucció i abandonament de l'antic cenobi.

Bibliografia

BOLÓS MASCLANS, JORDI; NUET I BADIA, JOSEP (1983).Els molins fariners. Ketres Editora. S.A. Barcelona. CASCANTE TORRELLA, PERE (2012). Estudi històric i arquitectònic de l'edifici industrial de la Baganense de Bagà. Diputació de Barcelona. Servei de Patrimoni Arquitectònic. Local. GALÍ FERRÉ, DAVID (2008). "Hora et labora a l'entorn del monestir, els eremitoris, les estructures hidràuliques i l'hostal el Frare". Erol. Suplement p.21-24. DDAA (2003). Memòria de les excavacions arqueològiques realitzades al monestir de Sant Llorenç prop Bagà (Guardiola de Berguedà). Campanyes 2001-2003. Diputació de Barcelona. Servei de Patrimoni Arquitectònic Local. Barcelona. DDAA (2014). "Nou monestir de Sant Llorenç". Restaurar o reconstruir. Actuacions del Servei de Patrimoni Arquitectònic Local en els monuments. Memòria SPAL 2002-2012. Vol I. Barcelona. P.455-484

